

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КОНСУЛЬТУВАННЯ З МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Людмила Базиль,

доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар,
провідний науковий співробітник лабораторії
професійної кар'єри Інституту професійної
освіти НАПН України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0003-4130-5436>

***Анотація.** У публікації обґрунтовано суть концептуальних засад консультування з молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти як основоположного, системного й фундаментального розуміння процесу консультування в цілісності підходів, принципів, методів, дій щодо становлення і розвитку молодіжного підприємництва, у т.ч. розвитку готовності майбутніх фахівців до підприємницької діяльності і самозайнятості. Уточнено завдання консультування з молодіжного підприємництва в закладах П(ПТ)О. Розглянуто основні напрями, способи і форми реалізації концептуальних засад системи консультування з молодіжного підприємництва. Консультування з молодіжного підприємництва передбачає: аналіз конкретних ситуацій, що виникають у процесі підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької, бізнес-діяльності; надання своєчасної допомоги майбутнім фахівцям у прийнятті найбільш адекватних рішень щодо їхньої майбутньої участі у підприємстві; перегляд і аналіз ставлень суб'єктів освітніх процесів до розвитку власних підприємницьких якостей.*

***Ключові слова:** професійна освіта, концепція, молодіжне підприємництво, підготовка до підприємницької діяльності, консультування.*

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF COUNSELING ON YOUTH ENTREPRENEURSHIP IN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

Lюдмила Bazyl,

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Scientific Secretary of the Institute of Vocational Education
of NAES of Ukraine

***Abstract.** The publication substantiates the essence of the conceptual foundations of youth entrepreneurship counseling in professional (vocational and technical) education institutions as a fundamental, systematic and fundamental understanding of the counseling process in the integrity of approaches, principles, methods, actions regarding the formation and development of youth entrepreneurship, including development of readiness of future specialists for entrepreneurial activity and self-employment. The task of consulting on youth entrepreneurship in P(PT)O institutions has been specified. The main directions, methods and forms of implementation of the conceptual foundations of the youth entrepreneurship consulting system are considered. Consulting on youth entrepreneurship involves: analysis of specific situations that arise in the process of training students of professional (vocational and technical) education for entrepreneurial and business activities; provision of timely assistance to future specialists in making the most adequate decisions regarding their future participation in entrepreneurship; review and analysis of the attitudes of subjects of educational processes to the development of their own entrepreneurial qualities.*

***Keywords:** professional education, concept, youth entrepreneurship, preparation for entrepreneurial activity, consulting.*

Підтримка молодіжного підприємництва забезпечується на загальнодержавному, регіональному й місцевому рівнях, зорієнтована на створення нормативно-правової бази, визначення завдань і побудову організаційно-правових відносин для розвитку малого та середнього підприємництва та має такі різновиди: фінансова, інформаційна, консультаційна. Розвиток молодіжного підприємництва в Україні матиме позитивну динаміку за таких умов: здійснення профільної підготовки, що передбачає засвоєння суб'єктами підприємницької діяльності основних правил ведення бізнесу; масового залучення молоді до підприємницької справи; збільшення попиту на підприємницьку діяльність серед молоді; широкого інформування про державні програми для підтримки молодіжного підприємництва; забезпечення реальних можливостей для практики і стажування здобувачів освіти в бізнес-сфері; засвоєння маркетингових знань для просування бізнесу.

Концептуальні засади консультування з молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти – це основоположне, системне й фундаментальне розуміння процесу консультування як цілісності підходів, принципів, методів, дій щодо становлення і розвитку молодіжного підприємництва, у т.ч. розвитку готовності майбутніх фахівців до підприємницької діяльності і самозайнятості в умовах ринкової економіки. Зауважимо, що концептуальні засади системи консультування з молодіжного підприємництва реалізуються двома способами: в інтелектуальній дослідно-аналітичній та проєктній діяльності, в аналізі проблем та в розробленні рішень; у взаємодії зі здобувачами освіти з метою реалізації ними набутих знань та створення бізнес-планів.

Консультування з молодіжного підприємництва передбачає: аналіз конкретних ситуацій, що виникають у процесі підготовки здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти до підприємницької, бізнес-діяльності; надання своєчасної допомоги майбутнім фахівцям у прийнятті найбільш адекватних рішень щодо їхньої майбутньої участі у підприємстві, ставлення до розвитку власних підприємницьких якостей.

Консультативна діяльність із молодіжного підприємництва спрямована на актуалізацію й усвідомлення майбутнім суб'єктом підприємницької діяльності індивідуальних якостей, що здійснюють цілісний вплив на його роботу (започаткування і просування бізнесу) й особистісний розвиток. Таким чином консультування дає можливість: адекватно оцінити себе, як майбутнього бізнесмена, з позиції критеріїв професійної педагогіки, психології й вимог сьогодення; виокремити нові напрями, способи й засоби досягнення поставлених цілей; визначити конкретні методи і прийоми для реалізації індивідуально-особистісних ресурсів (потенціалів, здібностей, задатків, інтересів).

Завданнями консультування з молодіжного підприємництва є:

– формування позитивних і активних життєвих установок, в яких уявлення про життєвий успіх інтегруються прагнення до досягнення високого рівня професіоналізму з успіхом у підприємницькій діяльності;

- розвиток творчого потенціалу, що реалізується у генерації підприємницьких ідей та їх втіленні в конкретних діях;
- планування особистої і професійної кар'єри здобувача професійної (професійно-технічної) освіти;
- активізація мотивації самоактуалізації та особистісного зростання.

Метод консультування розуміємо як загальну схему, сформовану з урахуванням узагальненого досвіду результативних консультацій цього виду, що дає змогу підготувати відповідну програму дій. Зважаючи на це, вважаємо за доцільне, щоб кожний педагог закладу професійної (професійно-технічної) освіти опанував методику, методичний інструментарій (методичну базу), а також методологію та технологію консультування.

Вивчення та узагальнення теоретичних досліджень і зарубіжного практичного досвіду дозволяє позиціонувати методику консультування як сукупність коректних у методичному відношенні директив, що визначають методи, способи та прийоми дій, спрямовані на досягнення поставлених цілей. У такому контексті методичний інструментарій (методичну базу) розглядаємо як сукупність методик, якими оперує викладач-консультант.

Технологія консультування з молодіжного підприємництва – це сукупність методів, способів, прийомів перетворення предмета праці у бізнес-продукт із використанням конкретних технічних і програмних засобів у певній послідовності дій (етапів, фаз, операцій, переходів). Технології існують у виробничій, операційній та інтелектуальній діяльності людини й обумовлюються як прийнятою методологією, так і рівнем розвитку засобів праці. На сьогодні технології консультування з молодіжного підприємництва – це, переважно, інформаційні технології і формуються самостійно кожним викладачем-консультантом.

Консультування найчастіше здійснюють у форматі тривалих у часі (від кількох днів до кількох місяців) консультаційних проєктів, а не як надання усних, разових порад. Іноді спільна успішна робота зі студентами щодо реалізації бізнес-проєктів може стати багаторічною і продовжуватися у післядипломний період становлення молодих підприємців.

Консультування може бути систематичним, спланованим і ситуативним, за організаційною формою – груповим та індивідуальним.

Групові заплановані консультації проводять здебільшого практичні психологи спільно із запрошеними фахівцями-підприємцями, стейкхолдерами. Індивідуальні (переважно ситуативні) консультації можуть надавати педагоги, майстри виробничого навчання, які мають певний досвід підприємницької діяльності.

Консультування з молодіжного підприємництва реалізується у трьох формах: надання експертизи, проведення навчання, співпраця із педагогами і здобувачами.

Етапи консультативної діяльності включають: підготовчу роботу, психолого-педагогічне діагностування, планування дій, впровадження, оцінювання і звітування. Залежно від мети й етапів консультування

застосовують різні методи: дослідницькі, навчальні, а також методи збору інформації.

Широке розповсюдження отримали різні форми проведення конкурсів бізнес-проектів, стартапів, котрі організовуються на базі Центрів кар'єри і за результатами їх проведення проектують алгоритми дій щодо консультування з молодіжного підприємництва.

Враховуючи ту обставину, що у переважній більшості вітчизняних ЗП(ПТ)О підготовку до підприємницької діяльності здобувачів професійної освіти доводиться проводити педагогам, які не мають досвіду підприємницької діяльності або мають його у дуже обмеженому об'ємі, бажано для проведення консультування запрошувати фахівців з питань організації підготовки до молодіжного підприємництва. Його завдання: надання експертної оцінки стану підготовки до підприємницької діяльності у конкретному закладі професійної (професійно-технічної) освіти, підготовка, діагностика, планування дій, впровадження (зміни в методах роботи), а також заключний етап (оцінка та звіт). Консультування в такому випадку будується за двома етапами:

1) збір інформації за чітко означеними позиціями, її критичний аналіз та комплексне оцінювання рівня розвитку підприємницької компетентності здобувачів професійної освіти (на основі цієї оцінки виявляються сильні та слабкі сторони організації підготовки здобувачів освіти до підприємництва, аналізуються і плануються можливі поліпшення існуючої ситуації, виробляються рекомендації щодо її оптимізації, котрі надаються педагогічним працівникам і здобувачам освіти);

2) зосередження уваги на пошуку причин низької продуктивності організації підготовки здобувачів освіти до підприємництва та їх аналізі, більш докладне вивчення окремих напрямів консультування з молодіжного підприємництва; такий підхід (просування від «загального» до «конкретного») допомагає обмежити попередні діагностичні дослідження питаннями першочергової важливості або переконати педагогів і здобувачів освіти в тому, що шанси досягти очікуваних результатів будуть вище, якщо у процесі консультування будуть враховуватися усі результати діагностування й педагогічні умови, що склалися у ЗП(ПТ)О щодо підготовки до підприємницької діяльності.

Список посилань

Baidulin, V., & Patoka, A. (2020). Pedagogical technology of formation of interest in entrepreneurial activity among students of professional (vocational) educational institutions. *Professional Pedagogics*, 2(21), 116-122.

Bazyl, L., Radkevych, O., & Radkevych, V. (2020). Interdisciplinary approach to the economic-legal socialization of specialists in modern labor market. *Utopía y Praxis Latinoamericana*, 6 (25), 208-218.

Bazyl, L., Shatkovska, H., Klymenko, M., & Radkevych, V. (2019). Psychological and pedagogical features of the career growth of vocational education's teachers. *Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*, 23, 763-779.

Yershova, L. (2019). Developing entrepreneurial competency in future qualified specialists using self-management technology. *Scientific herald of the Institute of vocational education and*

training of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy, 2(19), 92-100.
<https://doi.org/10.32835/2223-5752.2019.19.92-100>

Yershova, L. (2020). The technology for developing entrepreneurial competency in future qualified specialists using self-management elements. *Professional Pedagogics*, 1(20), 151-159.
<https://doi.org/10.32835/2707-3092.2020.20.151-159>

Алексеева, С. В., Базиль, Л. О., Байдулін, В. Б., Гриценюк, І. А., Закатнов, Д. О., Єршова, Л. М., Орлов, В. Ф., & Сохацька, Г. М. (2021). *Підприємницька компетентність майбутніх фахівців: методичний посібник*. Житомир: «Полісся».

Алексеева, С.В., Базиль, Л.О., Гриценюк, І.А., Єршова, Л.М., Закатнов, Д.О. Орлов, В.Ф. & Сохацька, Г.В. (2020). *Підготовка майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу: теорія і практика: монографія*. Житомир:«Полісся»

Базиль, Л.О. (2014). Педагогічні інновації в системі сучасної освіти. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти*, 17, 11-17.

Базиль, Л.О. (2014). Педагогічні інновації в системі сучасної освіти. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти*, 11-17.

Базиль, Л.О. (2015). Розвиток літературознавчої компетентності майбутніх учителів-філологів: концептуально-теоретичні аспекти. *ScienceRise*, 9 (5 (14), 40-47.

Радкевич, В.О. (2011). Науково-методичні основи модернізації змісту професійної освіти і навчання. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*, 1, 57-67.

Семенов, О.М., Базиль, Л.О., & Дятленко, Т.І. (2015). *Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навчальний посібник*. Київ: Фенікс.